

Vergaderjaar 2012–2013

33 461

Kaderovereenkomst inzake partnerschap en samenwerking tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek der Filipijnen, anderzijds; Phnom-Penh, 11 juli 2012

A/ nr. 1

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 30 oktober 2012. De wens dat het verdrag aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal wordt onderworpen kan door of namens één van de Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer te kennen worden gegeven uiterlijk op 29 november 2012.

Het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State (van het Koninkrijk) wordt niet openbaar gemaakt, omdat het zonder meer instemmend luidt (artikel 26, zesde lid jo vijfde lid, van de Wet op de Raad van State).

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 oktober 2012

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 2, eerste lid, en artikel 5, eerste lid, van de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen, de Raad van State gehoord, heb ik de eer u hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen de op 11 juli 2012 te Phnom-Penh tot stand gekomen Kaderovereenkomst inzake partnerschap en samenwerking tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek der Filipijnen, anderzijds; Phnom-Penh, 11 juli 2012 (Trb. 2012, 152).

Een toelichtende nota bij de Kaderovereenkomst treft u eveneens hierbij aan.

De goedkeuring wordt alleen voor het Europese deel van Nederland gevraagd.

De minister van Buitenlandse Zaken,
U. Rosenthal

TOELICHTENDE NOTA

I INLEIDING EN SAMENVATTING

ALGEMENE INLEIDING

De samenwerking tussen Europa en de Filipijnen begon in de jaren '70 en werd in 1980 geformaliseerd, op basis van de samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en de organisatie van Zuidoost-Aziatische Landen (ASEAN). Sinds de jaren '80 vindt tussen de Europese Unie (EU) en de Filipijnen regelmatig op ministerieel en ambtelijk niveau overleg plaats over politieke en economische samenwerking.

De EU onderhoudt sinds de jaren '70 met de Filipijnen een ontwikkelingsrelatie. Het EU ontwikkelingssamenwerkingsbudget voor de Filipijnen bedraagt 130 miljoen Euro voor de periode 2007–2013. Deze hulp is vooral gericht op armoedebestrijding, economische hervormingen, mensenrechten en goed bestuur. In de laatste jaren is de focus van het ontwikkelingsprogramma tevens komen te liggen op terrorismebestrijding, bestrijding van witwaspraktijken en conflictpreventie. De Filipijnen heeft de EU verzocht om meer hulp bij migratiemanagement en versterking van grenscontrole. De EU draagt tevens bij aan het vredesproces op het eiland Mindanao door deelname aan het Internationale Monitoring Team die bemiddelt tussen de regering en het Moro Islamic Liberation Front (MILF).

De economische betrekkingen tussen de EU en de Filipijnen zijn goed en veelzijdig.

In 2010 was de EU de vijfde handelspartner voor de Filipijnen. Voor de EU is de Filipijnen de 42^e handelspartner. In 2010 was ongeveer 7% van de Filipijnse import afkomstig uit de EU.

Ook op tal van andere beleidsterreinen zoals beurzen, culturele uitwisseling, transportsamenwerking, luchtvaart, maritieme veiligheid en milieu zijn de contacten tussen de EU en de Filipijnen intensief.

PARTNERSCHAPS EN SAMENWERKINGSOVEREENKOMSTEN

Partnerschaps en samenwerkingsovereenkomsten (PSO's) met derde landen zijn gebaseerd op artikel 207 en 211 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, in samenhang met de eerste zin van artikel 218, tweede lid, eerste alinea, van dat verdrag.

Deze overeenkomsten hebben een gemengd karakter. De materie die door de PSO's wordt bestreken, is breder dan de bevoegdheden van de EU, reden waarom ook de lidstaten partij dienen te worden en daartoe de constitutioneel vereiste procedure dienen te doorlopen. Het doel van deze overeenkomsten is het bieden van een raamwerk voor een politieke dialoog, het ondersteunen van inspanningen op het gebied van democratisering en ontwikkeling en het versoepelen van handel en investeringen tussen de EU en het betreffende land. Een PSO voorziet doorgaans ook in samenwerking op diverse terreinen.

Algemene principes die ten grondslag liggen aan een PSO zijn democratie, respect voor mensenrechten en voor de principes van het internationale recht. Hierbij is met name de opname van een aantal standaard politieke clausules van belang, op het gebied van mensenrechten, massavernietigingswapens, het Internationale Strafhof, bestrijding van terrorisme, tegengaan van kleine wapens, migratie en goed bestuur.

TOTSTANDKOMING EN KARAKTER VAN DE OVEREENKOMST

In 2004 besloot de EU de relatie met ASEAN landen te intensiveren door onderhandelingen over een regionale PSO te starten. In 2007 liepen deze onderhandelingen vast en werd besloten akkoorden te sluiten met individuele landen van de ASEAN regio. De onderhandelingen tussen de EU en de Filipijnen begonnen in februari 2009 en werden eind 2010 afgerond en verliepen zonder noemenswaardige problemen. De PSO is gericht op het creëren van een relatie tussen de EU en de Filipijnen gebaseerd op een moderne beleidsagenda met een passend institutioneel raamwerk waarbinnen een politieke dialoog over een breed scala aan onderwerpen gevoerd kan worden.

De PSO met de Filipijnen is na de PSO met Indonesië de tweede die de EU sloot in Zuidoost-Azië. Het is de eerste alomvattende bilaterale overeenkomst tussen de EU en de Filipijnen en draagt daarmee bij aan een verbetering van het profiel en de rol van Europa in het land en in de regio. De afronding van deze PSO maakt tevens de weg vrij voor eventuele vrijhandelsbesprekingen, aangezien is afgesproken dat voor de ASEAN regio een afgeronde PSO een voorwaarde is voor het ondertekenen van een vrijhandelsakkoord.

De samenwerking zal plaatsvinden op een breed aantal terreinen, waaronder mensenrechten, massavernietigingswapens, counterterrorisme, handel, milieu, transport, onderwijs en cultuur. Tevens wordt samenwerking gezocht bij de aanpak van corruptie, het witwassen van geld, financiering van terrorisme en illegale drugshandel. Daarnaast zal worden samengewerkt op terreinen die van specifiek belang zijn in de relatie tussen de EU en de Filipijnen zoals conflictpreventie, rampenmanagement en ontwikkelingssamenwerking. Door de PSO kan Nederland de eigen samenwerkingsagenda met de Filipijnen in een breder EU-kader vorm geven. Nederland is voor de Filipijnen een belangrijke handelspartner, de tweede van alle EU lidstaten. De samenwerking in EU-verband is vooral van belang op het gebied van democratisering, mensenrechten, milieu en handel.

II ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Preamble

De preambule bevat een opsomming van intenties en grondslagen die tezamen de context vormen van het verdrag. Partijen benadrukken de gezamenlijke wens om de banden te versterken en duurzame betrekkingen te ontwikkelen. Specifiek wordt gewezen op het belang van mensenrechten, de beginselen van de rechtstaat en goed bestuur, de bestrijding van massavernietigingswapens, terrorisme, het tegengaan van drugsmokkel en samenwerking op het terrein van justitie en veiligheid.

Titel I: Aard en toepassingsgebied (artikelen 1 tot en met 4)

Artikel 1 legt de algemene bepalingen vast op basis waarvan de Republiek der Filipijnen en de EU en de lidstaten een PSO hebben gesloten. De EU hecht veel waarde aan het eerste lid waarin de eerbiediging van democratische beginselen en de fundamentele rechten van de mens worden aangemerkt als «essentieel element» van de overeenkomst. Dit houdt in dat bij schending door één van de partijen van dit essentiële element, de andere partij passende maatregelen kan nemen, zoals bepaald in artikel 53, derde en vijfde lid.

In artikel 2 zetten de partijen het doel van de samenwerking, en de manier waarop dit bereikt moet worden, uiteen. De samenwerking zal plaatsvinden op een groot aantal sectoren door middel van een brede dialoog. Als belangrijkste gebieden worden aangemerkt politieke, sociale en economische samenwerking in regionale en internationale fora, de bestrijding van terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit, mensenrechten, het tegengaan van verspreiding van massavernietigingswapens, het bevorderen van vredesprocessen en conflictpreventie en samenwerking op het gebied van handel en investeringen. Tevens is een opsomming opgenomen van sectoren waarin zal worden samengewerkt, onder andere ontwikkelingssamenwerking, ICT, wetenschap, onderwijs, toerisme, klimaatverandering en risicobeheer in verband met rampen.

Met artikel 3 bevestigen de partijen dat zij zullen blijven samenwerken in regionale en internationale fora en organisaties. Deze zijn onder meer de Verenigde Naties (VN), de Conferentie van de Verenigde Naties voor Handel en Ontwikkeling (UNCTAD), de ontmoeting tussen Europa en Azië (ASEM) en de Wereldhandelsorganisatie (WTO).

De partijen spreken met artikel 4 af dat onderhavig akkoord samenwerking op regionaal niveau niet uitsluit. Met het oog op doelmatigheid en doeltreffendheid zullen de partijen steeds nagaan op welk niveau en binnen welk kader de samenwerking plaats dient te vinden opdat deze optimaal verloopt.

Titel II: Politieke dialoog en samenwerking (artikelen 5 tot en met 11)

In artikel 5 geven de partijen aan verder samen te werken op het gebied van conflictpreventie en vredesbevordering.

Op grond van artikel 6, in navolging van artikel 1, spreken de partijen af samen te werken om de bescherming van mensenrechten te bevorderen. Deze samenwerking zal onder andere bestaan uit het opstellen van nationale actieplannen, het bevorderen van voorlichting over mensenrechten, de versterking van nationale instellingen, het tot stand brengen van een mensenrechtendialoog en samenwerking binnen de VN.

Partijen erkennen in artikel 7 de noodzaak om ernstige misdaden te vervolgen op nationaal of internationaal niveau. Met het tweede lid komen partijen overeen een dialoog aan te zullen gaan over universele onderschrijving van het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof.

In artikel 8 is de standaardclausule op het gebied van bestrijding van de verspreiding van massavernietigingswapens opgenomen. In dit artikel is vooral het tweede lid van belang. Hierin wordt het voldoen aan bestaande verplichtingen in het kader van multilaterale ontwapeningsverdragen en non-proliferatieverdragen aangemerkt als «essentieel element» van de overeenkomst. Dit betekent, zoals weergegeven in artikel 1, dat wanneer één van de partijen de afspraken schendt, de andere partij passende maatregelen kan nemen zoals bepaald in artikel 53, derde en vijfde lid. Tevens komen de partijen overeen samen te werken aan de uitvoering van geldende internationale instrumenten onder meer door een systeem voor nationale exportcontrole op te zetten om de invoer en uitvoer te controleren. Daarnaast spreken de partijen af een politieke dialoog in te stellen over massavernietigingswapens.

In artikel 9 zijn de gebruikelijke afspraken betreffende handvuurwapens en lichte wapens opgenomen. De partijen spreken af hun internationale

verplichtingen na te komen teneinde de illegale handel in deze wapens te bestrijden.

Daarnaast komen zij overeen in een politieke dialoog informatie te delen om tot een gezamenlijke visie te komen op de aanpak van de illegale handel in deze wapens. De EU hecht sterk aan de opname van deze clausule in overeenkomsten met derde landen.

Met artikel 10 spreken de EU en de Filipijnen af samen te werken in de bestrijding van terrorisme. In het tweede lid worden concrete activiteiten uiteen gezet om de samenwerking tot stand te brengen. Van belang voor de EU is dat in dit artikel vermeld wordt dat samenwerking plaats zal vinden in overeenstemming met de geldende mensenrechtenverdragen en internationaal humanitair recht. De EU hecht waarde aan de verwijzing naar de mondiale terrorismebestrijdingstrategie van de VN zoals beschreven in resolutie 60/288 van de AVVN van september 2006

De partijen komen in artikel 11 overeen samen te werken om het functioneren van het openbaar bestuur te bevorderen door ondermeer informatie en kennis uitwisseling.

Titel III: Handel en investeringen (artikelen 12 tot en met 19)

De tekst in artikel 12 geeft de algemene beginselen weer die de basis vormen van de samenwerking op het gebied van handel en investeringen, waaronder het versterken van de bilaterale handelsbetrekkingen en het bevorderen van multilaterale handelssystemen. In het tweede lid spreken de partijen af te streven naar het verbeteren van wederzijdse markt-toegang. Afsproken wordt in het derde lid dat overleg omtrent handelspreferenties geïntensiveerd zal worden binnen de kaders van de WTO. Deze afspraken zijn conform de Nederlandse inzet dat vrijhandelsafspraken bij voorkeur in een apart verdrag worden opgenomen. Vrijhandelsbesprekingen met de Filipijnen worden in het kader van de WTO gevoerd of, indien hiertoe in de toekomst wordt besloten, in het kader van een bilateraal vrijhandelsakkoord tussen de EU en de Filipijnen.

Artikel 13 tot en met 19 worden terreinen beschreven waarop de EU en de Filipijnen streven naar een dialoog, samenwerking, informatie-uitwisseling en verbetering van de toegang tot elkaars markt. Deze terreinen zijn: voedselveiligheid, sanitaire en fytosanitaire vraagstukken (onder andere certificering, inspectie en toezicht), technische handelsbelemmeringen, vereenvoudigen en transparanter maken van handelsverkeer en douaneprocedures, investeringen, mededingingsbeleid, diensten en bescherming van intellectuele eigendomsrechten. Ten aanzien van douanesamenwerking en wederzijdse bijstand creëren de partijen met artikel 15 de mogelijkheid nadere overeenkomsten te sluiten. Tevens blijft de mogelijkheid bestaan om bilateraal een douaneverdrag aan te gaan. Het Koninkrijk en de Filipijnen hebben in februari 2011 een bilateraal douaneverdrag ondertekend.

Titel IV: Samenwerking op het gebied van justitie en veiligheid (artikelen 20 tot en met 25)

In artikel 20 erkennen de partijen, in samenhang met artikel 1, eerste lid, het belang van de rechtstaat. In de daaropvolgende artikelen wordt gespecificeerd op welke terreinen, met betrekking tot justitie en veiligheid, de samenwerking zal plaatsvinden.

Beide partijen komen in artikel 21 overeen samen te werken om zowel de vraag naar als het aanbod van drugs te verminderen. Deze doelstelling is gebaseerd op gemeenschappelijke beginselen. De samenwerking zal

onder andere vorm krijgen door technische en administratieve bijstand in de vorm van onder andere opleiding, onderzoek en uitwisseling van informatie. Met artikel 22 komen de partijen overeen samen te werken om het witwassen van geld en de financiering van terrorisme te voorkomen en hiertoe juridische, technische en administratieve bijstand te verlenen.

De samenwerking in het bestrijden van georganiseerde misdaad en corruptie, overeenkomstig met de betreffende VN-Verdragen en protocollen op dat gebied, is opgenomen in artikel 23. De partijen spreken af de reeds bestaande verdragen en instrumenten te implementeren. De samenwerking krijgt uiting door wederzijdse bijstand, informatie en kennisuitwisseling en gezamenlijke activiteiten.

In artikel 24 spreken de partijen af om samen te streven naar betere bescherming van persoonsgegevens en daarmee te voldoen aan de internationale normen uit resolutie 45/95 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 14 december 1990.

Op grond van artikel 25 komen de partijen overeen de samenwerking op het gebied van vluchtelingen en binnenlands ontheemden voort te zetten en te blijven zoeken naar duurzame oplossingen voor dit probleem.

Titel V: Samenwerking inzake migratie en maritieme arbeid (artikelen 26 en 27)

Met artikel 26 erkennen de partijen nogmaals het belang van samenwerking om migratiestromen tussen de grondgebieden te controleren. Deze samenwerking zal plaatsvinden door middel van een brede dialoog over vraagstukken gerelateerd aan migratie.

In het tweede lid wordt beschreven dat de samenwerking in overeenstemming moet zijn met nationale en EU-wetgeving en wordt een aantal thema's en probleemgebieden beschreven waar de brede migratie dialoog over zal gaan. In het derde en vierde lid zijn bepalingen opgenomen ten aanzien van terug- en overname van eigen onderdanen die niet of niet langer voldoen aan de voorwaarden voor toegang en verblijf op het grondgebied van de andere partij. De Filipijnen heeft aan deze bepaling de verduidelijking toegevoegd dat het zelf wil vaststellen of een teruggenomen persoon de Filipijnse nationaliteit heeft. Dit is conform de staande praktijk van terugname. De partijen spreken tevens af een terug- en overnameovereenkomst te sluiten met daarin nadere afspraken over toelating en overname van eigen onderdanen en over het overnemen van onderdanen van derdelanden en staatlozen. De EU hecht sterk aan de opname van deze bepalingen in overeenkomsten met derde landen.

De partijen zullen op basis van artikel 27 samenwerking om de veiligheid en bescherming van werknemers in de maritieme arbeid te verbeteren. Beide partijen onderschrijven in het derde lid de beginselen en bepalingen van het op 10 december 1982 te Montego-Bay tot stand gekomen Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee, specifiek de rechten en plichten met betrekking tot arbeidsomstandigheden, bemanning en sociale omstandigheden. Beide partijen onderschrijven tevens de beginselen en bepalingen van het gewijzigde Internationale Verdrag betreffende de normen voor zeevarenden inzake opleiding, diplomering en wachtdienst. In het vierde lid worden specifieke terreinen waarop een dialoog plaats zal vinden uitgewerkt.

Titel VI: Economische samenwerking, ontwikkelingssamenwerking, en andere sectoren (artikelen 28 tot en met 47)

In artikel 28 is de intensivering van samenwerking op het gebied van werkgelegenheid en sociale zaken opgenomen. De partijen streven ernaar de sociale dimensie van de mondialisering te versterken en erkennen dat werkgelegenheid een voorwaarde is voor ontwikkeling en armoedebestrijding zoals opgenomen in resolutie 60/1 van de Algemene Vergadering van de VN uit oktober 2005. De partijen geven in het derde lid aan dat zij de verdragen van de Internationale Arbeidsorganisatie waarbij zij partijen zijn eerbiedigen en ernaar streven deze uit te voeren. De partijen geven tevens aan een dialoog en initiatieven op te zetten om via verschillende fora zoals de VN en de ASEM de samenwerking op het gebied van werkgelegenheid en sociale zaken vorm te geven.

Beide partijen merken in artikel 29 aan dat het belangrijkste doel van ontwikkelingssamenwerking het stimuleren van duurzame ontwikkeling is, om daarmee armoede te bestrijden en de internationale ontwikkelingsdoelen ten uitvoer te brengen. De partijen spreken af met regelmaat een dialoog te voeren over ontwikkelingssamenwerking. Als prioritaire gebieden worden onder andere aangemerkt: bevorderen van menselijke en sociale ontwikkeling, duurzame en inclusieve groei, bevordering van milieu en goed beheer van natuurlijke hulpbronnen, beperken van gevolgen klimaatverandering, hervormingen van de overheidssector en het verbeteren van de doeltreffendheid van hulp door middel van de beginselen van de Verklaring van Parijs en de Actieagenda van Accra, de agenda voor hulpeffectiviteit.

In artikel 30 besluiten de partijen samen te werken om informatie te delen over economische ontwikkelingen en over de coördinatie van economisch beleid. In het tweede lid komen de partijen overeen de dialoog over economische aangelegenheden (monetair en fiscaal beleid, vennootschapsbelasting, overheidsfinanciën, macro-economische stabilisatie en buitenlandse schuld) te intensiveren. In artikel 31 onderstrepen de partijen het belang van het maatschappelijk middenveld en de bijdrage die zij levert aan het democratisch bestel, beide partijen zeggen toe de dialoog en wisselwerking met het maatschappelijk middenveld te bevorderen.

Samenwerking op het gebied van risicobeheer in verband met natuurrampen wordt beschreven in artikel 32. Beide partijen geven aan deze samenwerking te willen intensiveren waarbij de nadruk ligt op beperking van de risico's voor de samenleving, preventie en een proactieve aanpak om de kwetsbaarheid te verminderen.

De partijen zeggen met artikel 33 toe meer te gaan samenwerken in de energiesector teneinde een beter investeringsklimaat en meer samenwerking te bewerkstelligen op het gebied van innovatieve technologieën en duurzame, hernieuwbare, betaalbare energie.

Samenwerking op het gebied van milieu, biodiversiteit, landbouw en visserij wordt overeengekomen in artikel 34 en 35. Deze samenwerking richt zich onder andere op duurzame bescherming van biodiversiteit, beter beheer van natuurlijke hulpbronnen, bestrijden van illegale houtkap, duurzame ontwikkeling van landbouw, visserij en plattelandsontwikkelingen dierenwelzijn.

Op grond van artikel 36 spreken de partijen af de samenwerking met betrekking tot regionaal beleid te intensiveren door bijvoorbeeld informatie-uitwisseling over het door de partijen gevoerde regionale beleid. Het zwaartepunt van deze samenwerking en kennisuitwisseling ligt

bij de ontwikkeling van kansarme gebieden en de verbindingen tussen stad en platteland.

In de artikelen 37 en 38 komen de partijen overeen samen te werken met betrekking tot industriebeleid, het bevorderen van de economische ontwikkeling van het midden- en kleinbedrijf (artikel 37) en samenwerking op het gebied van vervoer (artikel 38).

Met betrekking tot de vervoerssector spreken de partijen af om het verkeer van goederen en personen en de veiligheid van zee- en luchtvaart te verbeteren. Inzake het zeevervoer verplichten de partijen zich tot het toepassen van het principe van onbeperkte toegang tot de markt en het vervoer op commerciële basis. Daarnaast gaan de partijen een dialoog aan over normen voor veiligheid en beveiliging in de vervoerssector, waaronder het bestrijden van piraterij.

De samenwerking tussen de partijen zal ook bevorderd worden op het gebied van wetenschap en technologie (artikel 39). De intentie van de samenwerking is onder meer het bevorderen van partnerschappen tussen bijvoorbeeld universiteiten en onderzoekscentra en het opzetten van gezamenlijke projecten. In artikel 40 erkennen beide partijen het belang van de van informatie en communicatietechnologie in het moderne leven en als factor in economische en sociale ontwikkeling. De partijen zeggen toe op dit terrein te gaan samenwerken door onder andere de interoperabiliteit van Europese en Zuidoost-Aziatische netwerken te bevorderen.

Met artikel 41 en 42 spreken de partijen af samen te gaan werken in de audiovisuele sector en op het gebied van duurzaam toerisme. Samenwerking op het gebied van financiële dienstverlening en goed bestuur op fiscaal gebied worden beschreven in artikel 43 en 44. De partijen streven onder andere naar convergentie van regels, normen en systemen inzake boekhouding, financiële controle en toezicht en regelgeving. Ook onderschrijven beide partijen de beginselen van goed fiscaal bestuur, de uitvoering hiervan zal gebeuren via al bestaande of nog nader te sluiten bilaterale belastingverdragen tussen de Filipijnen en de lidstaten. De clause op het gebied van goed fiscaal bestuur is een standaardbepaling die conform staand EU beleid opgenomen wordt in akkoorden met derde landen.

Beide partijen spreken af samen te werken aan een duurzame ontwikkeling van de gezondheidssector. Deze samenwerking krijgt vorm door onder andere gezamenlijke (onderzoeks)projecten, preventie, informatie-uitwisseling en naleving van internationale verdragen (artikel 45). Beide partijen streven tevens naar het vergroten van begrip en kennis van elkaars cultuur door meer samen te werken op de terreinen onderwijs, sport, cultuur en religie. Deze samenwerking wordt uitgewerkt in artikel 46, het tweede en derde lid en zal onder andere vorm krijgen in internationale fora en organisaties zoals Unesco en via onderwijsprogramma's zoals Erasmus Mundus. De bepaling in artikel 47 ziet toe op harmonisatie van statistische werkwijzen.

Titel VII: Institutioneel kader (artikel 48)

In artikel 48 is net als in de eerdere partnerschapsovereenkomsten opgenomen dat een Gemengd Comité zal worden opgericht met vertegenwoordigers van de partijen.

Het Gemengd Comité ziet toe op de uitvoering van de PSO, bepaalt prioriteiten, doet aanbevelingen inzake de uitvoer van het verdrag, stelt subcomités in en ziet toe op de werking van alle gesloten of nog te sluiten sectorale overeenkomsten of protocollen.

Het Gemengd Comité komt minimaal eens per twee jaar bij elkaar. Het voorzitterschap wordt door beide partijen beurtelings bekleed.

Titel VIII: Slotbepalingen (artikel 49 tot en met 58)

In artikel 49 tot en met 58 zijn de gebruikelijke slotbepalingen opgenomen ten aanzien van naleving van verplichtingen, middelen en faciliteiten voor samenwerking (artikel 50 en 51), de relatie tussen deze PSO en andere (toekomstige) overeenkomsten, en een territoriale clausule. In artikel 49 wordt bepaald dat de partijen kunnen voorstellen de PSO uit te breiden of aan te vullen met overeenkomsten of protocollen. Aanpassingen kunnen alleen gebeuren bij wederzijdse goedkeuring en op aanbeveling van het Gemengd Comité. Dergelijke specifieke overeenkomsten of protocollen worden, voor zover zij vallen onder de competentie van de lidstaten, beschouwd als uitvoeringsverdragen in de zin van artikel 7, onderdeel b, van de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen en behoeven, behoudens artikel 8 van de Rijkswet, geen parlementaire goedkeuring.

Een belangrijke slotbepaling is opgenomen in artikel 53 waarin het naleven van de verplichtingen wordt beschreven. Elke partij kan een geschil voorleggen aan het Gemengd Comité. Onder artikel 53, vijfde lid, wordt bepaald dat wanneer sprake is van een inbreuk ten gronde op het verdrag door een van de partijen de andere partij kan besluiten onverwijld maatregelen te nemen. Dit is onder meer het geval bij schending van een essentieel element van de overeenkomst zoals in artikel 1 en artikel 8. Voordat bij deze «bijzonder dringende gevallen» de maatregelen worden toegepast kan een partij een spoedvergadering tussen de partijen verzoeken om te situatie gedurende maximaal 21 dagen te onderzoeken en tot een oplossing te komen. Nederland hecht zeer aan deze opschortende werking en aan de koppeling op dit gebied tussen samenwerkingsakkoorden en vrijhandelsakkoorden met derde landen.

Deze partnerschapsovereenkomst is geldig voor een periode van vijf jaar en wordt daarna automatisch jaarlijks verlengd tenzij een van de partijen aangeeft het verdrag niet te willen verlengen.

III KONINKRIJKSPOSITIE

Evenals de eerdere samenwerkingsverdragen van de EU met derde landen zal het onderhavige verdrag voor wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, alleen voor het Europese deel van Nederland gelden.

De minister van Buitenlandse Zaken,
U. Rosenthal